

DICCIONARI

Acantiar: acumular
Adaiguar: regar
Aiguavèr: vessant
Aiguamòg, -i (m.): aigua-moll. V. moracar
Apraiar: arreglar
Argüeit: aguait
Arriba/riba: riba del riu
Arribent, -a: pendent
Arringar: arrencar
Arrocàs: penya-segat
Artiga: vall secundària
Auça: augment
Auraganat: huracanat
Aueràs m.: avellana

Boisharràs: xàfec
Bordalat: llogarret, grup de bordes
Bracar: tallar, escurçar
Briu: curs de l'aigua
Bronit: soroll
Bugàs: vapor

Cariòt: carro petit
Catastròfa: catàstrofe
Conquest: conca del riu
Consòu: consol
Cors: curs
Còsso: regidor
Correga: corretja
Còrp m.: cove per a portar herba al bestiar

Defèner: defensar
Debit: cabal
Devarar: baixar
Demingar: disminuir
Depausar: dipositar
Desagrèu: disgust
Descuet: abandonó, descuit
Desnivèu: desnivell

Entressenhes: dades de localització personal; circumstàncies
Entomejar: rodejar
Envalet (m.): rafal
Escalabrós, -a : escabrós
Esmostar: esclafar
Espleita: explotació
Espatlader: abisme
Estalhants m. pl.: tisores

Facible: factible
Façon: manera, postura

Garrabusta: arbust
Garròt: bastó
Granissa: granit
Graudís: calamarsa
Grincha: cadena muntanyosa

Hame: gana
Heired: fred
Héner: esquerdar
Hilat : xarxa
Heired: fred
Hardit, -da: coratjós
Husta: fusta

Ireua: l'hereva de casa, sovint aplicat a la nora (ar. Nòra)
Ièrla: apèndix de terra a tocar o enmig del riu
Isolar: aïllar

Jàder: jaure
Jadiment: jaciment

Lanç: doll
Lauader: rentador
Laueg: allau
Lhet : llit (també llit del riu)
Limorca: alga
Lordèra: brossa, escombries

Magasèm: magatzem
Malastre: adversitat
Metau: metall
Moth, -i (m.; pronunc. com si fos "moch-mochi"): moll (de l'os), (interior dels) fruits secs (avellana, nou...), polpa de la fruita o de la part interna de les branques o de les tiges.
Moracar: aigüamoll. V. aigüamòg
Mossanguèr: mullader

Neuriment: alimentació
Nhèu : neu

Ostalet: casa humil
Ostau: hostel, hotel, casa
Otèl: hotel

Paishèra: rec
Pardessús: abric
Pèira: pedra
Penent (m.): desnivell
Plan, -a: pla, plana (també com a substantiu, tant en masculí com en femení)
Planhèra: pla o plana de poca extensió
Ploja: pluja

Revinclar: tòrcer
Relampit: llamp

Relèu: relleu
Rosigar: desgastar

Sable (m.): arena
Salopèr: brutícia
Sason: estació (de l'any), temporada

Secodir: sotragar
Serpilhèra: pal de fregar
Shantièr: tasca
Subersaut: sobresalt

Suenhar: tindre cura de, vetllar

Susvelhar: vigilar
Sauclar: fer solcs; entrecavar

Sorriscle: bram/udol

Tarraquet: traginer

Terrièra: frontera

Tèrratrem: terratrèmol

Terren: terreny

Tier compde: vigilar (constr. transitiva: 'tier compde es vaques' guardar les vaques; 'tier en compde' no és adequat, millor 'auer en compde')

Tirassar: arrossegar

Tron: tro

Truc: patacada

Tudelària: canonada

Tudèu: tub

Tumeneja: xemeneia

Uart/Casau: hort

Umiditat: humitat

Usclar: cremar

Uas: os

Vederar: parir, la vaca

Varat: fossat

Ventadissa: ventolera

Viroleta: penell

Vegada: ramat amb tot el bestiar d'un poble

Veire: vidre

Vencilh: venciell

Vesiau m.: veinat

VA DE LENGUA

per Aitor Carrera

Professor de lengua e lingüística occitanes ena Universitat de Lhèida

Minoritats majoritàries

Que i a fôrça gent que pense qu'es mots qu'en aranés acaben en ua *-a* finau les cau prononciar tostemp damb un son [a] ben clar. Donc, que cren que *ceba* cau que sigue obligatòriaments [sébə], e que *blanca* non pòt èster prononciada sonque [blánka], damb un son finau propèr o semblant ath deth castelhan o ath dera major part deth catalan occidentau. Mès non ei cap atau, pr'amor qu'ena Val d'Aran existís tanben d'aites realizacions fonetiques. En Naut Aran que i a fôrça gent que pronòncie paraules coma es qu'auem citat damb un son finau que semble a *ua* ò, coma era vocau tonica de *fôrça* o *pòc*. Qu'ei atau qu'enes dus terçons superiors dera Val d'Aran (eth d'Arties e Garòs e eth de Pujòl) se pòt entèner realizacions fonetiques coma [sébo] o [blánko] en compdes des realizacions majoritàries araneses damb [a] finau, [sébə] o [blánka]. Aqueles realizacions naut-araneses pòden semblar exotiques, mès cau díder que son completaments corrèctes, e tanplan majoritàries en ensemble deth territòri occitan. Era realizacion *-[a]* (o d'aites realizacions vesies dera qu'ei generau en centre e era partida baisha d'Aran) qu'ei presenta en espacis mèslèu redusits: en bèra vath pirinenca, ena zòna de Montpelhèr, en Niça o en Auvèrnha. Per contra, era realizacion *-[o]* qu'ei egemonica en rèste deth domeni lingüistic. Qu'ei era realizacion mèstipica dera lengua occitana, e aquera que se pòt escotar de fôrça lòcs de Gasconha enquias Valades deth Piemont. Ath delà, mentre qu'en Naut Aran *-[o]* apareish sustot peth vesiatge de sons labiaus (coma [b]) o velars (coma [k]), en rèste deth país *-[o]* qu'apareish de manera independenta ath contèxte, e i é generau. Donques, quan escotetz a quauqu'un de Naut Aran que ditz [sébo] o [blánko], non digatz que parle mau. En contèxte generau occitan qu'ei mens estranh qu'es que prononciam ua *-[a]* de manera sistematica. Pòt èster es-tonant, mès ei atau.